

Федорова Ольга Володимирівна канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри англійської мови в судноводінні
*Херсонська державна морська академія, Україна***Піндосова Тамара Сергіївна** канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри англійської мови в судноводінні
Херсонська державна морська академія, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ НЕВІЛЮВАННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ШІ НА ВИВЧЕННЯ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

ChatGPT «увірвався» в освітню парадигму, пропонуючи такі переваги, як «персоналізоване» або «адаптивне» навчання, але водночас створюючи етичні та педагогічні виклики, зокрема академічний плагіат, залежність або надмірне використання ШІ, знеособлення освітньої взаємодії [3; 4; 1]. Популярність ШІ серед студентів викликала багато дискусій щодо негативного впливу цієї технології [2; 6; 7]. Працюючи у сфері освіти, було помічено тенденцію, що доросла людина, яка отримала вищу освіту без використання ШІ впродовж минулої декади чи раніше, сприймає цю сучасну технологію як один з інструментів, що розширює її можливості у пошуку, аналізі та обробці інформації, у креативних й інноваційних підходах до самонавчання й розвитку. Підлітки, які знаходяться в процесі навчання зараз, коли ШІ є на піку своєї популярності, (у більшості випадків) мають поверхневе «знайомство» з його навчальними можливостями, та бачать в цій технології легкий спосіб отримання швидких відповідей на будь-які питання, вирішення тестів й завдань, перекладів, написання творчих есе та інше. Особливо негативний вплив це має на онлайн навчання, коли студент навіть не намагається думати протягом уроку, а зловживає ШІ під час простих дискусій. Це формує не лише залежність та надмірну довіру до цієї технології, а й лишає студента можливості розвитку критичного мислення, що у свою чергу сприяє деградації, низькій мотивації до навчання, погіршенню пам'яті, нездатності формувати думку чи приймати рішення. Отже, у фокусі уваги студентів лежить не якість навчання, а швидкість, з якою ШІ допомагає виконувати більшість завдань. Це призводить до «поверхневого навчання» [5] і значно знижує рівень компетентності студентів у будь-якій галузі освіти.

В той час як деякі середні та вищі навчальні заклади світу вже ввели заборону або обмеження на використання ШІ, більшість освітніх установ ще

знаходяться у процесі обговорення й укладання регламенту використання ШІ під час навчання, стратегій щодо цієї технології та підходів її застосування в освітньому середовищі [1]. Слідом за Я. Вексом, Й. Фошаром, Б. Плате та Й. Циммерманном [7] вважаємо, що суцільна заборона ШІ не змінить ситуацію, а лише погіршить її, і, отже, необхідно шукати шляхи ефективної інтеграції даної технології в освітній процес.

Метою дослідження є розгляд ефективних стратегій для зменшення негативних впливів ШІ, сприяючи його етичному та відповідальному використанні студентами в академічному середовищі. Складнощі, що виникають у викладачів під час впровадження новітніх технологій у навчальний процес, засвідчують критичну необхідність застосування ефективних педагогічних стратегій, які б керували педагогічною інтеграцією цих технологій.

Використання генеративного ШІ для миттєвого прояснення складних тем ризикує зменшити необхідне когнітивне навантаження, яке докладають студенти. Це знижене когнітивне навантаження робить навчання легким, але зрештою перешкоджає засвоєнню знань на більш глибокому концептуальному рівні. Критичний педагогічний акцент слід зробити на розробці навчальних матеріалів та завдань, які внутрішньо заохочують глибоке навчання та вимагають змістовної залученості [7].

Першою стратегією є *індивідуальний підхід до розробки завдань*, що вимагатимуть від студентів оригінальних і критичних рішень та будуть формувати ключову умову, щоб унеможливити використання штучного інтелекту для академічної недоброчесності (плагіату) [4]. Для протидії негативному впливу зловживання ШІ слід змістити фокус на розробку завдань, які свідомо сприяють розвитку критичного мислення. Ці завдання мають бути структуровані так, щоб вимагати справжнього аналізу, персоналізованої інтерпретації та вдумливої рефлексії, роблячи контент, згенерований ШІ, недостатнім. Наприклад, при вивченні морської англійської мови викладач активно використовує метод кейсів, що полягає у пропрацюванні аутентичних текстів, які відображають реальні ситуації у морі. Якщо такий текст дається як домашнє завдання або якщо студенти навчаються онлайн, що уможливлює легкий доступ до ШІ, викладач має замінити завдання типу *write down what lessons should be learnt* на більш деталізоване *write down what should have been done to avoid the accident using 'should have been/shouldn't have been'* як обов'язкову конструкцію. Також ефективними є завдання типу *describe the situation onboard as if your were the Master/the Chief*

Officer/the Able Seaman. Або завдання на глибокий аналіз ситуації, наприклад, *analyze the accident and propose your scenario of actions that would save the lives of crewmembers*, спираючись на інформацію, доступну лише у кейсі, обґрунтовуючи власні доводи та використовуючи Conditional Sentences.

Більш детальні вимоги мають бути прописані для письмових завдань таких, як *есе*: воно має включати певний лексичний чи граматичний матеріал, відтворювати особисту думку студента, обов'язково включати певні фрази та обороти мовлення – все те, що легко відстежити викладачу як маркер доброчесної роботи. Адже, іноді студенти настільки спираються на ШІ, що навіть не прописують усі ці вимоги до есе при своїх запитах у чаті, а лише тему.

Завдання на вихід у вільне мовлення типу *role play, simulate* або *discuss* мають обов'язково включати вивчені лексичні одиниці та вимагатимуть відтворення на занятті без можливості використання будь-яких матеріалів. Як варіант, можна запропонувати декілька тем, ілюстрацій або імітаційних сценаріїв, які мають підготувати студенти вдома, але саме викладач обере один з них та розподілить ролі. Такий підхід вимагатиме ґрунтовної підготовки, і, навіть, при залученні ШІ студент буде використовувати його як помічника, а не готову відповідь.

Надмірна залежність студентів від ШІ мотивуватиме їх використовувати цю технологію і під час заключного тестового контролю. О, отже, індивідуального підходу вимагають і тестові завдання: будь-які тести типу *multiple choice test, true/false test* або *тести відкритого типу* на надання повних відповідей – можуть бути легко скопійовані студентами з чату ШІ, і, як результат, мають бути замінені на більш складні завдання (тести з випадючими на вибір опціями, які неможливо скопіювати, або тести на перетягування правильних відповідей у тексті, на внесення правильних відповідей, тощо). Як варіант, в рамках вивчення іноземної мови, краще взагалі відмовитись від тестових завдань через неможливість перевірки добросовісності їх виконання онлайн і повернутись до письмових робіт в аудиторії.

Впровадження дієвих педагогічних стратегій, зокрема *стимулювання критичного мислення* та *розробка індивідуалізованих систем оцінювання*, здатне звести до мінімуму зловживання ШІ [4]. Щодо другого, при оцінюванні будь-якого творчого завдання, підготовленого вдома, викладач має оцінювати, в першу чергу, відповідне використання саме того лексичного й граматичного матеріалу, який було попередньо пройдено на заняттях, відповідність темі та структури/плану завдання, залучення певних оборотів

мовлення або граматичних конструкцій, тощо. Звичайно, кожен викладач знає рівень своїх студентів, якого ШІ не враховує. Тому при оцінюванні певної роботи, якщо викладач розуміє, що рівень виконаного завдання не співпадає з рівнем компетенції студента, він може залучати додаткові питання в рамках завдання, щоб перевірити на скільки впевнено, швидко і підготовлено буде відповідати здобувач вищої освіти (наприклад, *justify your choice, specify your idea, give me more arguments*).

Слідом за А. Лаваном [3] вважаємо, що ефективною стратегією, де ШІ перетворюється у помічника, а не джерело готових відповідей, є *навчання за моделлю «перевернутого класу»*. Особливо ця педагогічна стратегія є актуальною для вивчення морської англійської мови, як і будь-якої іноземної мови загалом. На прикладі навчального процесу у Херсонській державній морській академії ця модель може бути застосована у такий спосіб: перед заняттям (вдома) студенти отримують доступ до інтерактивних завдань в рамках модульного курсу у цифровому освітньому середовищі Moodle, які включають роботу з лексичним або граматичним матеріалом за певною темою – його введення та закріплення на рівні контрольованих та напівконтрольованих вправ. На занятті студенти закріплюють навички та виходять у вільне мовлення за рахунок парної й групової роботи через вправи на імітацію, дискусії, рольові ігри та інші методи, де викладач виконує роль наставника або спостерігача. Таким чином, навіть якщо студент звертається по допомогу до ШІ при виконанні завдань вдома, він все одно має вивчити необхідні лексичні одиниці або граматичні структури, щоб активно їх застосовувати на уроці.

Крім того, щоб успішно долати виклики, які створює ШІ, освітні установи повинні застосовувати двосторонній підхід: використовувати технологічні засоби контролю (інструменти для виявлення плагіату) та надавати безперервний професійний розвиток для студентів й викладацького складу в рамках забезпечення академічної доброчесності та належного (етичного) використання ШІ [1]. В рамках *стратегії контролю* такими інструментами є програми Turnitin, Originality.ai, GPTZero, що аналізують певні паттерни написання, які часто зустрічаються у текстах, згенерованих ШІ (наприклад, надзвичайно формальна, передбачувана лексика, специфічна синтаксична структура та відсутність «людських» помилок чи унікального стилю). Щодо *стратегії підвищення кваліфікації*, освітні заклади повинні надавати викладачам можливість навчати студентів належному використанню генеративного ШІ, і розробити відповідний регламент, який пом'якшить його негативні наслідки і посилить переваги. Також, самі викладачі мають мати

постійний безкоштовний доступ до курсів підвищення кваліфікації, щоб йти у ногу з новими розробками у сфері ШІ.

Висновки. У науковому доробку проаналізовано негативні аспекти впливу ШІ на навчання здобувачів вищої освіти. У ході дослідження автор не критикує дану сучасну технологію, а описує виклики, з якими стикаються викладачі на практиці інтеграції ШІ в освітню парадигму, розглядає конкретні педагогічні стратегії реагування у цій ситуації – індивідуальний підхід до адаптації завдань, стимулювання критичного мислення, зміна формату контролю знань та оцінювання, навчання за моделлю «перевернутого класу». У статті наголошується на формуванні обізнаності студентів у рамках моделі сучасного навчання, де ШІ – це помічник, а не «автоматична відповідь».

Список використаних джерел:

1. Петренко С. (2025) Переваги та загрози використання технологій штучного інтелекту у вищій освіті. Вилучено з: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14707710>
2. Dwivedi Y., Kshetri N., Hughes L., Slade E., Jeyaraj A., Kar A., Baabdullah A., Koohang A., Raghavan V., Ahuja M. et al. (2023) “So What If ChatGPT Wrote It?” *Multidisciplinary Perspectives on Opportunities, Challenges and Implications of Generative Conversational AI for Research, Practice and Policy*. *Int. J. Inf. Manage.*, 71. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642
3. Lawan A., Muhammad B., Tahir A., Yarima K., Zakari A. (2023) Modified Flipped Learning as an Approach to Mitigate the Adverse Effects of Generative Artificial Intelligence on Education, 12(4), 136–143. DOI: 10.11648/j.edu.20231204.14
4. Maciel T. (2024) Strategies for Professors on How to Mitigate the Negative Effects of ChatGPT in Higher Education. DOI:10.20944/preprints202410.0010.v1
5. Rasul T., Nair S., Kalendra D., Robin M., de Oliveira Santini F., Ladeira W., Sun M., Day I., Rather R., Heathcote L. (2023) The Role of ChatGPT in Higher Education: Benefits, Challenges, and Future Research Directions. *Journal of Applied Learning and Teaching*, 6(1). DOI:10.37074/jalt.2023.6.1.29
6. Strzelecki A. (2024) To Use or Not to Use ChatGPT in Higher Education? *A Study of Students' Acceptance and Use of Technology*. *Interactive Learning Environments*, 32(9), 5142–5155. Вилучено з: <https://doi.org/10.1080/10494820.2023.2209881>
7. Weeks J., Voshaar J., Plate B., Zimmermann J. (2024) Generative AI Usage and Exam Performance. DOI:10.2139/ssrn.4812513